HERBA DE SANT PAU

Primula vulgaris Hudson

[1762, Fl. Angl. : 70] **2n=22**

= ***Primula acaulis*** (L.) Hill [1765, Veg. Syst.,8: 25]

Primula vulgaris. Foto: PERE MASDÉU

Làmina: JAN KOPS

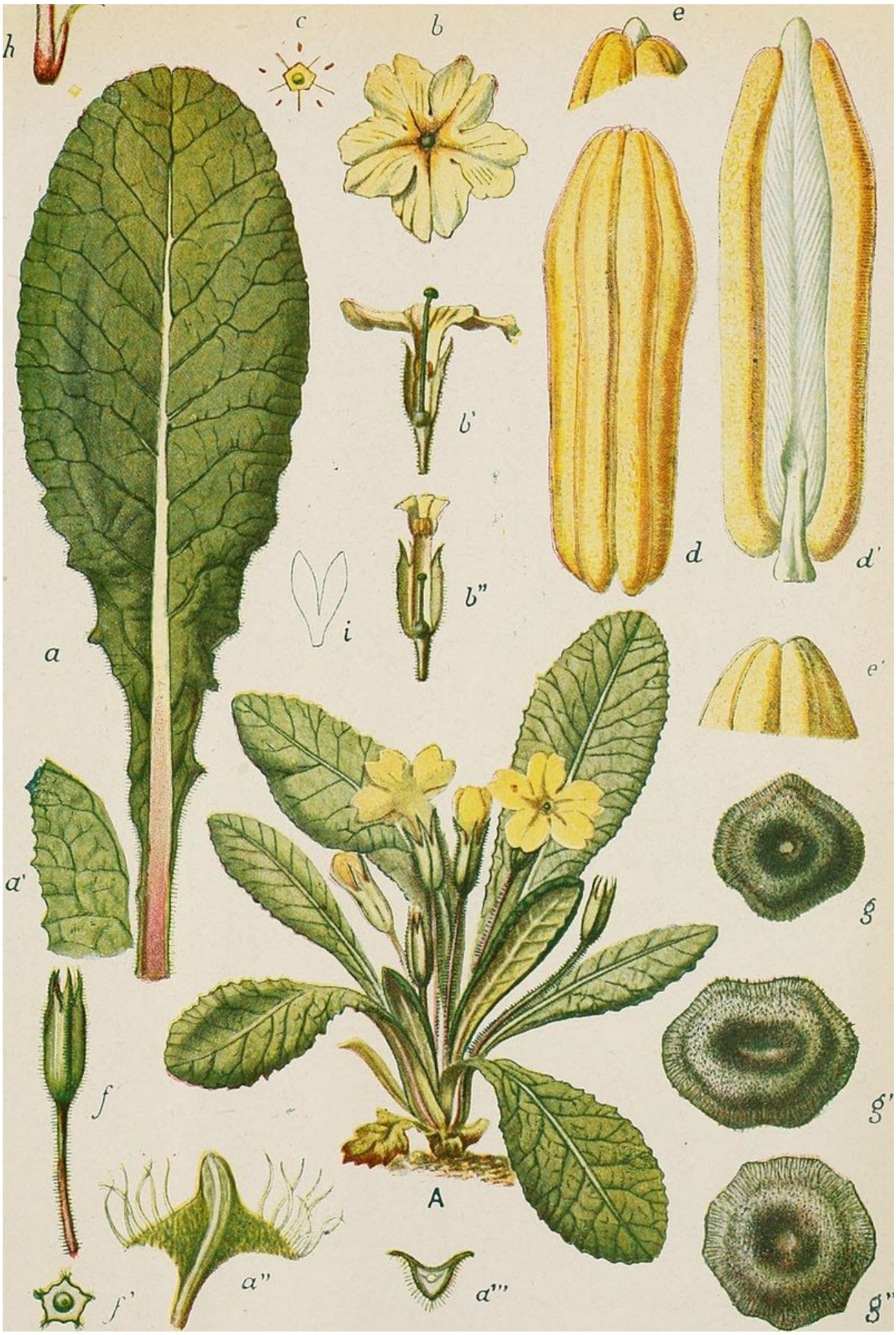
h
c
b
e
a
b'
d
d'
b"
i
e'
a'
g
f
g'
A
a"
a'''
f'
g"

NOMS POPULARS

Alemany:	Schaftlose schlüsselblume/Erd-primel / Garten-kissen-primel / Kissen-primel / Stengellose schlüsselblume / Stängellose primel
Anglès:	Primrose
Àrab:	زهرة الربيع عديمة الساق
Bable:	flor de San Juan, flor de panquesu, flor de primavera, pan y quesillo, primavera, prémula, prímula.
Basc/Euskera:	San Jose lore goiztiar/ San Jose lorea/ bedats-lili/ udaberri lore goitziar.
Castellà:	Bicheleta / Clavelina / Manforita / Primavera/ Pichilindra/ Lengua de perro/ Pan y queso/ Panes y quesitos/ Primaveras/ Prímula/ Requesones/ Rosa de comer/Violetas amarillas
Català:	Herba de Sant Pau/ Matrimonis/ Herba de la paràlisis/ Rossinyol/ Margaridussa/Herba del mos del diable/ Flor de cucut
Danès:	Storblomstret kodriver
Eslovac:	Prvosienka bezbyľová
Finlandès:	Kääpiöesikko
Francès:	Primevère sans tige/Primevère vulgaire
Gallec:	cancro, cáncaro, cáncere, herba de San Pablo
Holandès:	Stengelloze sleutelbloem
Hongarès:	Kocsántalan kankalin
Italià:	Primavera/Primula comune
Noruec:	Kusymre
Polonès:	Pierwiosnek bezłodygowy / Pierwiosnka bezłodygowa
Português:	Barral / Copinhos-de-leite / Flor-da-doutrina / Pão-de-leite / Pão-e-queijo / Páscoas / Primavera / Primaveras / Prímula / Qeijadinho, Quejadilho/ Rosas-de-Páscoa/ Flor-da-doutrina/ Pascoelas/ Pascoinhas /
Rus:	Первоцвет обыкновенный
Suec:	Jordviva
Txec:	Prvosenka bezlodyžná

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Primula vulgaris és planta herbàcia vivaç, acaule, de 8-15 cm d'alçària, rosulada. Rels secundàries gruixudes, abundants, formant un sol feix. Rizoma obliquo de 3-5 mm de gruix i 3-4 cm de longitud. Fulles disposades en rosetó espiral, totes radicals, obovals, atenuades cap el pecíol, alat i curt. Anvers de les fulles glabre, d'un verd clar. Revers pilós, d'un verd grisós. Tota la làmina és reticulada-rugosa; i el marge és denticulat i revolut. L'àpex és arrodonit. Fulles durant la floració de 1-2 × 5-9 cm. Inflorescència formada per 2-30 flors. Cada flor és a l'extrem d'un peduncle, de 4-7 cm, sense fulles ni bràctees. Tots els peduncles, lanuginosos, neixen del centre del rosetó de fulles. Les flors, de 3×2-3 cm, són bisexuades, actinomorfes, pentàmeres, i amb nectaris que li donen una lleugera aroma. Calze gamosèpal amb 5 dents lanceolades o fusiformes. Tub del calze més o menys cilíndric, amb 5 marges aguts al mig dels quals hi ha un nervi central que

acaba en la dent apical aguda. La zona central del calze és una mica bombada. Tot el calze és pilós; i és persistent. El tub fa 3×10 mm; i les dents fan 5-7 mm. La corol·la és gamopètala hipocrateriforme, i més llarga que el calze. Els 5 pètals són obcordats, de color groc clar, a vegades tenyits de ver-blavós, i solen tenir una taca d'un groc fosc una mica ataronjat al centre de la base. L'àpex dels pètals és revolut. La corol·la és hipògina, amb els pètals inserits al receptacle, sota l'ovari. La zona més interna o inferior de la corol·la és cilíndrica, de 13-20 mm. Els lòbuls fan 7-12 ×10-15 mm. Els 5 estams en unes plantes tenen filaments curts que no sobresurten de la corol·la. S'insereixen directament a la corol·la, cap a la meitat del tub i alternant-se amb els lòbuls i sense sobresortir. Però en altres plantes s'insereixen just sota el cim de la gola i aleshores sobresurten. L'ovari és súper, unilocular, format per 5 carpels amb nombrosos òvuls. La placenta és central. L'estil és a vegades llarg, i conviu amb els estams dins el tub de la corol·la; i a vegades és curt i queda al fons del tub, i aleshores l'estigma, capitat, queda a la meitat.

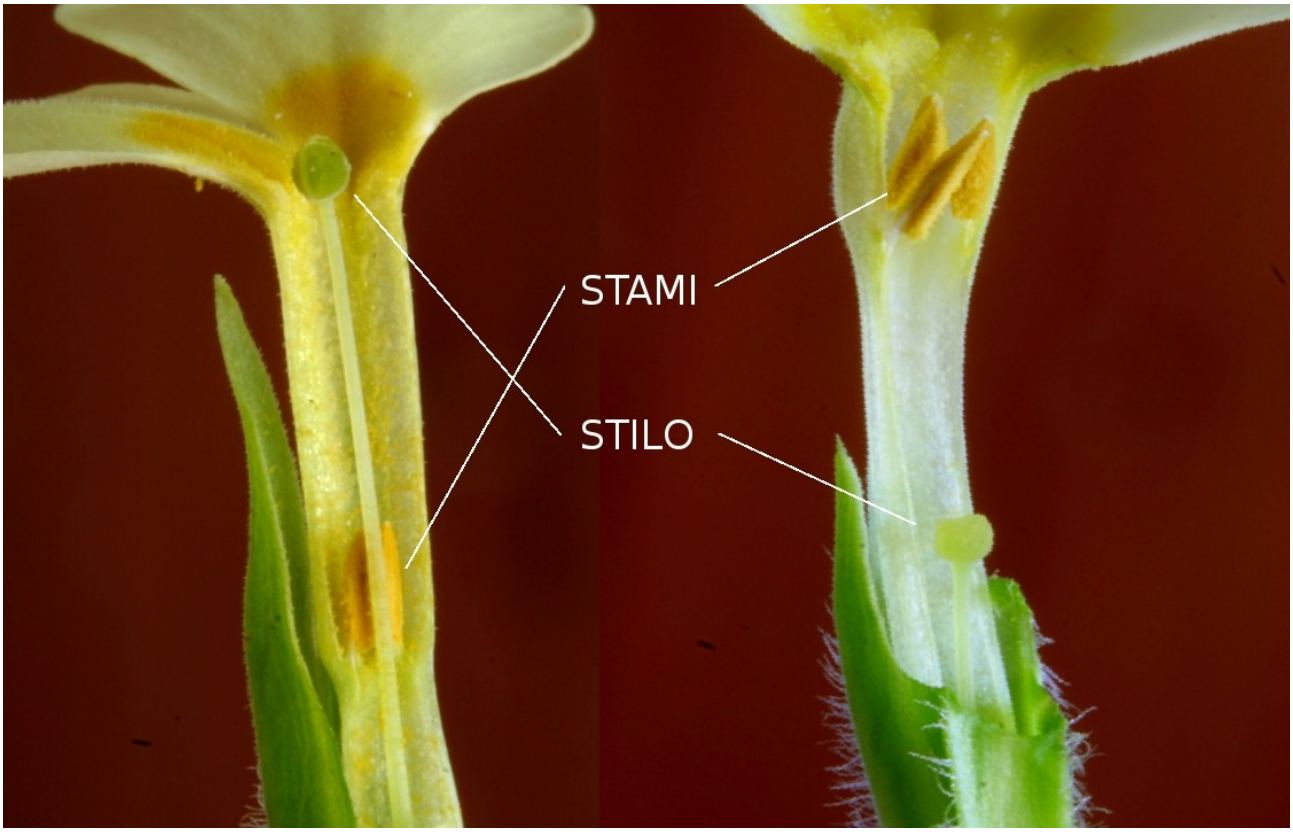

Detall del dimorfisme de la flor de *Primula vulgaris*. Imatge: ENRICO BASUTTO

Aquest dimorfisme, observat ja per CHARLES DARWIN, afecta a la meitat de les plantes i dificulta l'autopol·linització per afavorir la fecundació entomòfila creuada gràcies a l'ajuda d'insectes com ara papallones, escarabats (*Melighethes*), mosques (*Bombylius*) i abelles o borinots. El fruit és una càpsula ovoide de 5-10 mm, dehiscent per 5-10 dents apicals. Conté nombroses llavors menudes. Són dispersades per les formigues. Els verderols mengen les parts internes de les flors.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

És una espècie europea-caucàsica que es pot trobar també al Nord-Oest d'Àfrica (ssp. *atlantica*). Sol fer-se al sotabosc de caducifolis en zones humides i ombrívoles, en especial sobrer sòl calcari, a la muntanya mitjana. Solen acompanyar-la *Anemone nemorosa*, Carex sylvatica, *Geranium nodosum, Hedera helix, Luzula pilosa, Luzula*

sylvatuca, Sanicula europaea, Stellaria holostea, Viola riviniana. A la Serra de Tramuntana de Mallorca hi ha la ssp. *balearica,* de flors blanques. La ssp. *sibthorpii* és dels Balcans i SW d'Àsia i pot tenir flors vermelles, rosades o porpres.
A Catalunya la subespècie típica es troba a la meitat superior de les conques del Ter i del Llobregat, a Montserrat i Serra de Castelltallat, als Ports de Beseit, a la capçalera de la Muga, i a la Vall d'Àneu. A Gombrèn les flors solen ser d'un groc molt pàl·lid.

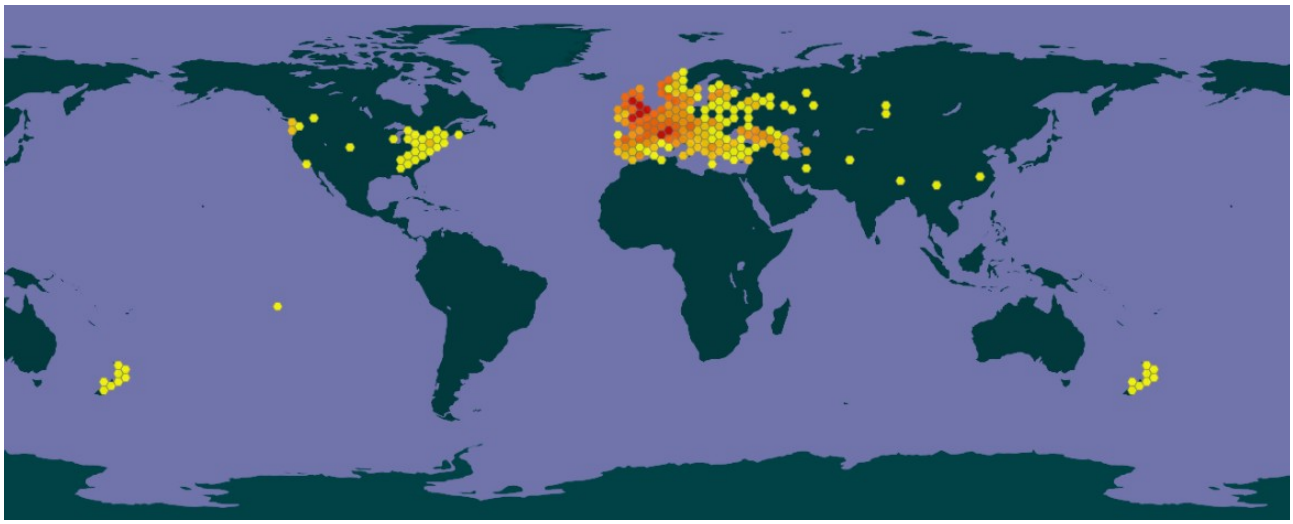

Primula vulgaris al món, segons GBIF

PROPIETATS MEDICINALS

- analgèsica
- anti-equimòtica
- antiespasmòdica
- astringent
- diürètica
- espermicida [p.p. saponina]
- laxant
- pectoral
- sedant
- sudorífica
- vermífuga
- vomitiva REL

USOS MEDICINALS

- asma
- bronquitis
- càncer de matriu HeLa (FLO)
- contusions FUL
- espasmes
- febre
- migranyes REL
- paràlisis
- refredats
- reuma
- talls superficials (FUL + oli/llard)
- tos

USOS CULINARIS

Les fulles i les flors tendres es mengen en amanides, o bé cuites com a verdura o en brous. Se'n pot fer confitura de les flors. Amb la rel es pot donar aroma a la cervesa. Amb les flors se'n pot fer un vi, si es fermenten amb aigua i sucre. També se'n fa xarop, amb sucre més concentrat.

ALTRES USOS

La ssp. *sibthorpii* o alguns híbrids de jardineria amb flors de colors variats són molt populars com a decoratives en torretes i parterres. Era el símbol del partit conservador anglès a finals del segle XIX. Figura ales monedes de 5 cèntims d'euro austríaques. Amb les fulles s'embolicava tabac esmicolat per fumar-lo.

PRINCIPIS ACTIUS

- àcid cafeic
- àcid ferúlic
- àcid gàl·lic
- àcid p-cumàric
- àcid p-hidroxi-benzoic
- àcid protocatechuic
- àcid siríngic
- àcid trans-cinàmic
- àcid vainíllic
- carotenoides
- catequina
- cera…(alkans de cadena molt llarga C21-C35; èsters benzílics d'àcids grassos C20-C32; 2-alkanones C23-C35)
- epi-catequina
- flavonoides
- kaempferol-3-beta-O-glucopiranosil-/(1→ 2)-gentiobiòsid
- luteolina
- oli essencial
- rutina
- salicilats REL
- saponina
- sucres REL
- vitamina C FUL

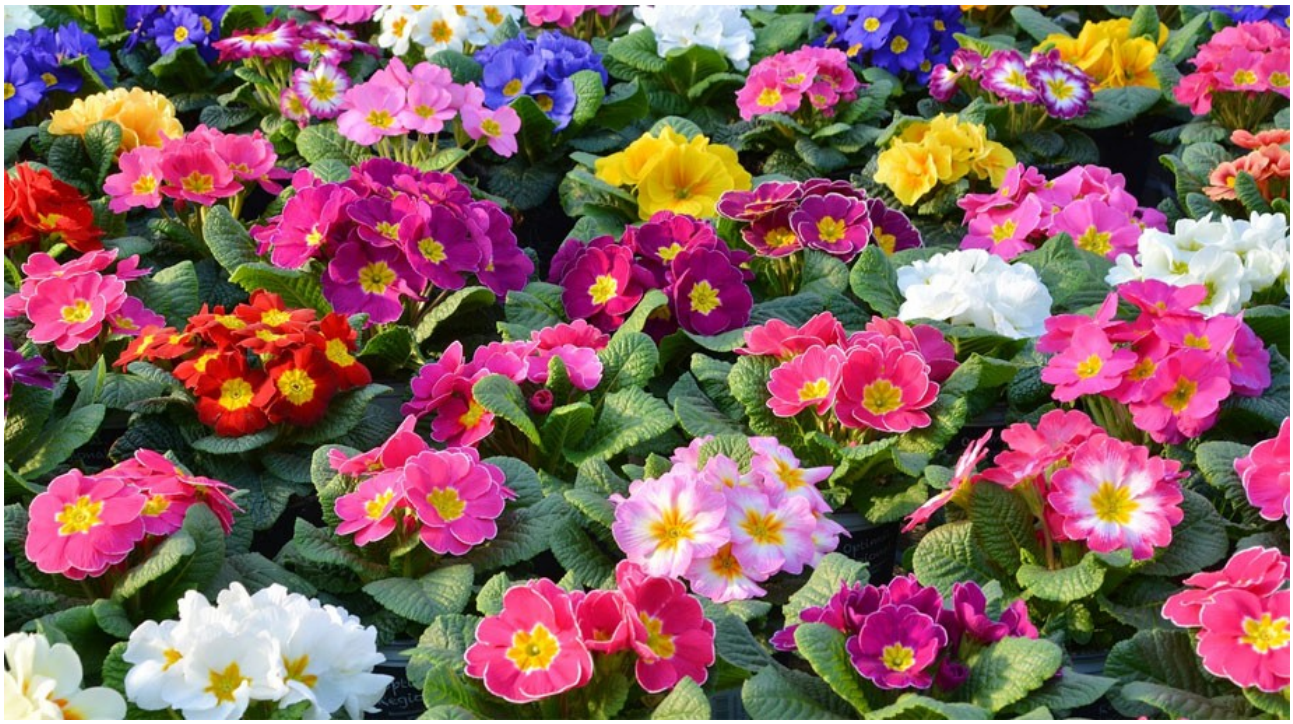

híbrids de *Primula aculis* o "matrimonis" de jardineria.